

Analiza mjera za spječavanje izbjegavanja plaćanja poreza

Stjepić, Marijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:160753>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE
FINANCIJE

MARIJANA STJEPIĆ

ANALIZA MJERA ZA SPRJEČAVANJE
IZBJEGAVANJA PLAĆANJA POREZA
ZAVRŠNI RAD

Prof.dr.sc Tereza Rogić Lugarić

Zagreb, 2022.godine

Izjava o izvornosti

Ja, Marijana Stjepić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada/završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

**Marijana Stjepić
(potpis studenta)**

**11.11.2022.
(datum)**

SADRŽAJ

1. UVOD.....	5
2. ULOGA POREZA U POREZNOM SUSTAVU.....	6
2.1 POREZNA EVAZIJA – OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE.....	7
2.1.1. Zakonita porezna evazija	10
2.1.2. Nezakonita porezna evazija	12
3. MJERE ZA SPREČAVANJE IZBJEGAVANJA PLAĆANJA POREZA	13
3.1. Pravne mjere	15
3.1.1. Fiskalizacija	16
3.1.2 Porezna prijava	18
3.2 Institucionalne mjere.....	21
3.2.1 Odnos poreznih tijela prema poreznim obveznicima	21
3.2.2 Modernizacija Porezne uprave kroz informatičko-tehničke mjere.....	23
3.2.3 Edukacija poreznih službenika	25
3.3. Socioekonomske mjere	26
4. POJAVNI OBLICI ZAKONITE I NEZAKONITE POREZNE EVAZIJE U REPUBLIKE HRVATSKE PREMA VODEĆIM POREZNIM OBLICIMA	28
4.1 Porez na dohodak i doprinosi.....	28
4.2 Porez na dobit	30
4.3. Porez na dodanu vrijednost.....	31
5. OSVRT NA PROVEDENE NADZORE POREZNE UPRAVE (2017.-2020.)....	33
6. ZAKLJUČAK.....	35
7. LITERATURA:	36

Analiza mjera za sprječavanje izbjegavanja plaćanja poreza

SAŽETAK

Predmet ovog završnog rada jest analiza mjera za sprječavanje izbjegavanja plaćanja poreza. Sustav oporezivanja je neophodan u svakoj državi zbog potrebe financiranja javnih potreba. Stoga poreznom obvezniku se nameće obaveza plaćanja poreza te iz tog proizlazi posljedica izbjegavanja poreza. Nekoliko je termina u poreznoj literaturi kojima se definira izbjegavanje plaćanja poreza tj. porezne utaje. U ovom radu koriste se termini zakonita i nezakonita porezna evazija. Analizirane su pravne, institucionalne i socioekonomske mjere. Izdvojen je pravni okvir fiskalizacije i pravni okvir porezne prijave. Za skupinu institucionalnih mjera analizirat će se odnos poreznih tijela i poreznog obveznika, edukacija poreznih službenika i modernizacija Porezne uprave. Od socioekonomskih mjera obradit će se porezni moral poreznog obveznika. Daljnja struktura rada temelji se na analizi porezne evazije kroz pojedinačne porezne oblike: porez na dohodak, porez na dobit i porez na dodanu vrijednost gdje su istaknuti određeni pojavni oblici porezne evazije. Na kraju rada jest osvrt na istraživanje o provedenim nadzorima Porezne uprave te izložene najčešće povrede pojedninačkih poreznih zakona.

KLJUČNE RIJEČI: porezne evazija, oporezivanje, izbjegavanje plaćanja poreza, pravne mjere, institucionalne mjere, socioekonomske mjere.

Analysis of measures for preventing tax evasion

ABSTRACT

The subject of this thesis is the analysis of measures to prevent tax evasion. A system of taxation is necessary in every state due to the need to finance public needs. Therefore, the obligation to pay tax is imposed on the taxpayer, and from this comes the consequence of tax avoidance. There are several terms in the tax literature that define tax avoidance, i.e. tax evasion. In this paper, the terms legal and illegal tax evasion are used. Legal, institutional and socioeconomic measures were analyzed. The legal framework of fiscalization and the legal framework of tax declaration are separated.. For the group of institutional measures, the relationship between tax authorities and the taxpayer, the education of tax officials and the modernization of the Tax Administration will be analyzed. Among the socioeconomic measures, the tax morale of the taxpayer will be processed. The further structure of the work is based on the analysis of tax evasion through individual tax forms: income tax, profit tax and value added tax, where certain forms of tax evasion are highlighted. At the end of the paper, there is a review of the research on the conducted inspections of the Tax Administration and the most frequent violations of individual tax laws.

KEY WORDS: tax evasion, taxation, tax avoidance, legal measures, institutional measures, socioeconomic measures.

1. UVOD

Svaka država treba prikupiti novac tj. sredstva da bi mogla financirati javne rashode i potrebe: od zdravstvene i socijalne skrbi, obrazovanja, sudstva, i drugih javnih dobara. Iz tog razloga prikuplja novac kroz proces oporezivanja i time osigurava potrebna financijska sredstva kojima se podmiruju javni rashodi. Proces oporezivanja djeluje na svakog pojedinca tj. poreznog obveznika na način da država prisilno ubire porez na temelju zakonskih propisa. Drugim riječima, porezni obveznik ima obvezu plaćanja poreza i njegovo djelovanje je usmjereno prema izbjegavanju poreza, tj. ima namjeru uvećati svoju korist na štetu drugih, u ovom slučaju države. Njegovo djelovanje i ponašanje jest neispravno te može dovesti do nepoštivanja zakonskih propisa.

Nadalje, u poslovnom svijetu, u sektoru ekonomije porezna evazija, tj. izbjegavanje plaćanja poreza je sve više prisutna jer je cilj samog poduzetnika imati što bolji poslovni rezultat. Vodeći se s tim ciljem pokušava naći način kako izbjeći plaćanje poreza, naći „rupu u zakonu“ i iskoristiti sve zakonske mogućnosti smanjenja porezne obveze. S druge strane porezna evazija, kao protuzakonita aktivnost odnosi se na neplaćanje zakonom utvrđenih poreza. Razina, visina i obuhvat porezne evazije ovisi o mentalitetu poduzetnika, o visini poreznog opterećenja, o poreznim prihodima i o zakonodavnim okvirima.

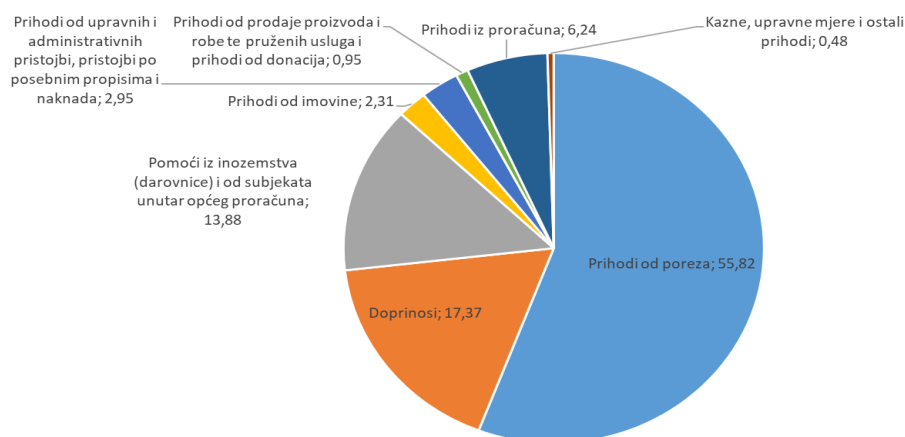
Izbjegavanjem plaćanja poreza porezni obveznik pokušava naći načina da plati što manje poreza, odnosno poreznom evazijom utaji porez. Samim neplaćanjem poreza, državna blagajna gubi prihode. Drugim riječima, što tijela nadležna za izvršenje zakona treba, može i mora napraviti kako bi svojim aktivnostima represivno ili preventivno utjecala sa smanjenje poreznih evazija i povećala državni proračun.

Naglasak ovog rada jest na analizama mjera za sprječavanje izbjegavanja plaćanja poreza u Republici Hrvatskoj. Na početku rada objasnit će se uloga poreza u poreznom sustavu te definiranje pojma zakonita i nezakonita porezna evazija kao uvod u temu i njezino shvaćanje. Zatim slijedi razrada mjera za sprječavanje izbjegavanja plaćanja poreza kroz analizu pravnog okvira fiskalizacije i porezne prijave. Za skupinu institucionalnih mjera analizirati će se odnos poreznih tijela i poreznih obveznika, modernizacija Porezne uprave i edukacija poreznih službenika. Na kraju istog poglavlja bit će riječi o socioekonomskim mjerama i poreznom moralu poreznog obveznika. Nakon toga slijede pojavnici oblici zakonite i nezakonite porezne evazije poreza na dohodak, poreza na dobit i poreza na dodanu vrijednost. Na kraju rada osvrt na dobivene podatke iz Porezne uprave.

2. ULOGA POREZA U POREZNOM SUSTAVU

Važnost ubiranja poreza, kao jednog od najvažnijih prihoda države, prikazuje Dijagram 1. i Tablica 1. prema kojim vidimo strukturu ostvarenih prihoda poslovanja u 2020.god. RH. Uočavamo da najveći udio prihoda otpada na prihode od poreza 55.82% (73,1 milijarde kuna). Prema podacima iz Ministarstva financija, Godišnji izvještaj o izvršenju državnog proračuna za 2019. godinu ukupni porezni prihodi su bili 82,7 milijardi kuna (60%). Najveći prihod je bio od poreza na dodatnu vrijednost (Tablica 1.). Ove brojke daju bolji uvid važnosti ubiranja poreza te je samim time državi važno da smanji brojke poreznih evazija i pokušaja izbjegavanja plaćanja poreza te uočiti pojavne oblike utaje poreza.

Dijagram 1: Struktura ostvarenja prihoda poslovanja u 2020.godini prema ekonomskoj klasifikaciji.

Izvor: Ministarstvo financija, Godišnji izvještaj o izvršenju državnog proračuna za 2020.god.

Tablica 1: Prihodi državnog proračuna u 2019. i 2020.godini.

(u kunama)	Ostvarenje 2019. 1	Plan 2020. 2	Ostvarenje 2020. 3	Indeks 2020/2019 4=3/1	Indeks 2020/plan 2020 5=3/2
UKUPNI PRIHODI	139.919.657.567	131.102.758.024	131.578.459.371	94,0	100,4
6 PRIHODI POSLOVANJA	138.853.707.364	130.255.404.075	131.048.124.894	94,4	100,6
Prihodi od poreza	82.736.252.182	71.964.291.735	73.148.241.544	88,4	101,6
od čega:					
Porez na dobit	9.303.113.921	9.030.890.443	9.306.092.983	100,0	103,0
Porez na dodanu vrijednost	54.898.529.647	46.733.891.130	47.205.027.484	86,0	101,0
Posebni porezi i trošarine	16.264.097.523	14.135.359.315	14.536.501.071	89,4	102,8
Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije	360.501.243	349.971.826	367.303.169	101,9	105,0
Doprinosi	24.134.638.147	22.706.551.955	22.760.613.524	94,3	100,2
Pomoći	14.800.981.000	19.157.119.315	18.193.028.827	122,9	95,0
Prihodi od imovine	2.782.481.493	2.266.074.156	3.025.282.007	108,7	133,5
Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	4.756.861.706	4.163.396.464	3.870.769.754	81,4	93,0
Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija	1.308.135.374	1.247.966.383	1.245.676.527	95,2	99,8
Prihodi iz nadležnog proračuna i od HZZO-a temeljem ugovornih obveza	7.701.872.129	8.187.838.111	8.178.516.736		99,9
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	632.485.333	562.165.956	625.995.975	99,0	111,4
7 PRIHODI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE	1.065.950.203	847.353.949	530.334.477	49,8	62,6

Izvor: Ministarstvo financija, Godišnji izvještaj o izvršenju državnog proračuna za 2020.god.

Porezi su prisutni u svakodnevnom životu pojedinca i svuda su oko nas. Tako poduzetnik koji obavlja svoju gospodarsku djelatnost, državi plaća porez na ostvarenu dobit, s porezom na dodanu vrijednost se susrećemo prilikom kupovine određene robe. Radnik koji je u radnom odnosu i prima plaću za svoj obavljeni rad, obveznik je poreza na dohodak od nesamosalnog rada koji izravno opterećuju zaradu poreznog obveznika jer se plaćaju prije trošenja dohotka. Također možemo istaknuti i trošarine i druge naknade koje pojedinac mora platiti državi, tj. s kojim „nametima“ se susreće pri čemu nije ni svjestan, npr. trošarina kada automobil punimo benzinom ili kada popijemo kavu u kafiću.

Porezi su obvezna davanja koje porezni obveznici plaćaju državi da bi tim prikupljenim novcem financirala javne rashode. Drugim riječima, svi moramo plaćati dio svojih prihoda državi da bi nam ona zauzvrat osigurala javne usluge kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita, javna sigurnost, briga za starije i siromašne članove društva i sl. U toj definiciji važne su dvije stvari: porezi su obvezna davanja, a za plaćene poreze nema izravne trenutačne protuusluge. Oporezivanje je zasada jedini poznati praktični način ubiranja sredstava za financiranje javnih rashoda za dobra i usluge kojima se svi koristimo. Gotovo svaku našu aktivnost vezanu za robu i usluge prati neka vrsta poreza. Benjamin Franklin je rekao da na ovom svijetu ništa nije izvjesno osim poreza i smrti. No čini se da, usprkos našem negodovanju, mora biti tako. Porezi su cijena javnih dobara kojima se koristimo gotovo svakodnevno i vrlo se često i ne pitamo kolika je njihova cijena.¹

2.1 POREZNA EVAZIJA – OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE

Porezi nisu neka novost. Prisutni su od početka prvih civilizacija i imaju svoju povijest u razvitku države. Nije postojala niti jedna država koja nije nametala svoje poreze, pa stoga ne postoji niti jedan porez koji se nije pokušao utajiti ili izbjeći njegovo plaćanje. Utaja poreza se mijenjala kroz povijest te je dobivala nove oblike i veličine. Jedan od najizdašnjih prihoda državnog proračuna su upravo porezi. Uz pojam plaćanja poreza veže se i pojam smanjenja ekonomske snage pojedinca ili poduzetnika. Porezni obveznik je po zakonu dužan platiti porez u skladu s poreznim razredom i odgovarajućom poreznom stopom. Plaćanje poreza predstavlja financijsko opterećenje za poreznog obveznika.

Na početku treba naglasiti da se u poreznoj literaturi ističu različiti termini kojima se definira porezna utaja te postoji mogućnost pomutnje u terminologiji. S jedne strane pojam porezna utaja, odnosno nezakonita porezna evazija označava direktno kršenje

¹ Institut za javne financije, Porezni vodič, Dostupno na http://www.ijf.hr/porezni_vodic/2010.pdf str.9.

zakonskih odredbi. S druge strane, pojam izbjegavanja plaćanja poreza ili zakonita porezna evazija označava iskorištavanje svih zakonskih mogućnosti smanjenja porezne obaveze. U svrhu ovog rada koristit će se termini zakonita i nezakonita porezna evazija.

Razlika između zakonite i nezakonite porezne evazije je veoma mala te zakonita evazija vrlo lako može prijeći u nezakonitu. Izbjegavanje plaćanje poreza tj. zakonita porezna evazija je posljedica nedorečenosti poreznih zakona i podrazumijeva sve zakonske radnje s ciljem smanjenja porezne obveze ili potpunog neplaćanja poreza. Porezni obveznik samo se služi ponuđenim mogućnostima koje mu zakon i država pruža kako bi legalno izbjegao platiti porez ili umanjiti poreznu osnovicu. Kolokvijalno rečeno: „rupa u zakonu“.

Za dodatnu ilustraciju zakonite i nezakonite evazije može nam poslužiti i izjava nepoznatog autora koji navodi da je „razlika između izbjegavanja plaćanja poreza i porezne utaje debljina zatvorskog zida“. Time je vjerojatno nastojao istaknuti nezakonitu srž porezne utaje nasuprot zakonskom rubu izbjegavanja plaćanja poreza, ali bez prevelike moralne razlike.²

Koristeći *supra* navedene termine za sobom povlači i termin „siva ekonomija“ koji označava sve one aktivnosti koje su izvan zakonskih okvira.

Autor Feige pri definiranju sive ekonomije koristi se klasifikacijom zasnovanom na kriteriju prema kojem sivo gospodarstvo predstavlja nepoštovanje institucionalnih pravila u određenim oblicima gospodarske aktivnosti. Tako u njegovu sustavu pod skupnim imenom sivo gospodarstvo (ili, kako ga autor naziva, podzemno gospodarstvo) nalazimo četiri različita oblika:

(i) ilegalno, (ii) neprijavljeno, (iii) neregistrirano i (iv) neformalno gospodarstvo.

(i) **Ilegalno gospodarstvo** obuhvaća proizvodnju i distribuciju zakonom zabranjenih dobara i usluga, kao što je trgovanje drogama, prostitucija, ilegalno kockanje.

(ii) **Neprijavljeno gospodarstvo** predstavlja one akcije kojima se izbjegavaju utvrđena fiskalna pravila sadržana u poreznim zakonima. Iznos dohotka koji su porezni obveznici trebali prijaviti poreznim vlastima, ali to nisu učinili, predstavlja mjeru tog oblika sivog gospodarstva.

(iii) **Neregistrirano gospodarstvo** predstavlja one gospodarske aktivnosti koje su trebale biti prijavljene službenoj statistici, ali njihovi nositelji to nisu učinili. Mjera te veličine jest iznos dohotka koji nije registriran u okviru društvenog računovodstva.

² Šimović, J., Rogić Lugarić, T., Cindori, S. (2007.): „Utaja poreza u Republici Hrvatskoj i mjere za njezino sprječavanje“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb str.594.

(iv) **Neformalno gospodarstvo** obuhvaća djelatnosti kojima se umanjuju troškovi poduzeća i krše administrativna pravila kojima se reguliraju prava vlasništva, ugovori o radu, ugovori o kreditu, licencna prava i sustav socijalne sigurnosti.

Uzrok sve veće pažnje koja se danas posvećuje problematici zakonite i nezakonite porezne evazije, a time i sivoj ekonomiji, leži ponajprije u “mogućnosti ozbiljnih posljedica na formuliranje odgovarajuće ekonomske politike.”³

U državama u tranziciji, koje napuštaju državni oblik vlasništva i u kojima se stvara veliki broj novih privatnih poduzeća kojih je poslovanje veoma teško kontrolirati, snažno razvija sivo gospodarstvo. Ali sivo gospodarstvo javlja se u svim zemljama svijeta, nerazvijenim i razvijenim. Procjene govore kako je u Kanadi u različitim razdobljima sivo gospodarstvo iznosilo između 5 do 20 posto bruto nacionalnog proizvoda (BNP), u Italiji od 10 do 20 posto, u Norveškoj i Velikoj Britaniji od 3 do 7 posto, u Švedskoj 4 do 13 posto, u Sjedinjenim Američkim Državama 16 do 22 posto, a u Indiji od 9 sve do 49 posto (Tanzi, 1982). U posljednje se vrijeme sve češće javljaju različite procjene koje ukazuju da sivo gospodarstvo u Hrvatskoj čini oko 20 posto BNP-a, te da u posljednjim godinama snažno raste.⁴

Rasprava o veličini sive ekonomije u Hrvatskoj aktualna je još od 90-ih godina. Rat je značajno doprinio rastu sive ekonomije, ali je ona bila izražena i u velikom broju tranzicijskih zemalja koje nisu imale rat.

Prema podacima iz Tablice 2. dobivenim iz Državnog zavoda za statistiku o veličini sive ekonomije u BDP-u u Hrvatskoj u zadnjih desetak godina, uviđamo da taj isti udio raste iz godine u godinu. Tako je najveći udio sive ekonomije bio 2011. godine čak 8.05%, te je nakon tih godina u blagom padu, a 2019.godine je evidentno pao na 5,84%.

³ Šimović, J., Rogić Lugarić, T., Cindori, S. (2007.): „Utaja poreza u Republici Hrvatskoj i mjere za njezino sprječavanje“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb, str.691-617.

⁴ Marina Kesner-Škreb; www.ijf.hr/pojmovnik: Pararelna ekonomija.

Tablica 2: Udio sive ekonomije u BDP-u RH.

Godinez	BDP	Siva	Ilegalna	Udio sive u BDP-u
1995	118,827,514,473	Nije se računalo	857,950,015	0.72%
1996	130,828,333,579	Nije se računalo	889,521,331	0.68%
1997	148,415,646,641	Nije se računalo	1,035,963,738	0.70%
1998	164,127,442,249	Nije se računalo	1,090,703,719	0.66%
1999	168,386,921,992	Nije se računalo	1,094,462,407	0.65%
2000	180,782,421,492	Nije se računalo	1,198,811,360	0.66%
2001	194,138,024,425	Nije se računalo	1,286,624,671	0.66%
2002	213,122,263,460	Nije se računalo	1,400,625,055	0.66%
2003	234,578,362,578	Nije se računalo	1,548,894,978	0.66%
2004	253,193,895,564	Nije se računalo	1,652,267,391	0.65%
2005	272,357,477,546	Nije se računalo	1,825,787,607	0.67%
2006	296,914,766,354	Nije se računalo	1,994,942,601	0.67%
2007	324,783,331,362	Nije se računalo	2,181,596,760	0.67%
2008	349,157,251,572	19,193,368,599	2,464,628,144	6.20%
2009	333,332,500,612	19,857,449,592	2,147,010,197	6.60%
2010	332,222,889,931	23,627,583,600	2,263,033,375	7.79%
2011	337,571,775,553	24,971,771,225	2,197,837,559	8.05%
2012	334,591,920,133	24,049,649,810	2,274,974,139	7.87%
2013	335,955,157,736	22,742,122,978	2,295,304,785	7.45%
2014	335,292,154,326	21,062,371,165	2,286,427,692	6.96%
2015	344,034,413,862	22,372,220,956	2,275,130,334	7.16%
2016	355,920,333,457	24,490,663,966	Ilegalna je dodana u Sivu	6.88%
2017	372,354,867,066	24,490,663,966	Ilegalna je dodana u Sivu	6.58%
2018	390,855,978,562	24,314,984,796	Ilegalna je dodana u Sivu	6.22%
2019	412,228,312,946	24,075,637,863	Ilegalna je dodana u Sivu	5.84%

Izvor: Državni zavod za statistiku.

2.1.1. Zakonita porezna evazija

Ako izbjegavanje plaćanja poreza nije u sukobu sa zakonskim ili drugim propisima, govori se o zakonitoj ili dopuštenoj poreznoj evaziji koja može biti rezultat:

a) Pronalaženja praznina ili "rupa" u zakonskim propisima zbog manjkavosti, nedorečenosti, nepreglednosti i nejasnoća poreznog sustava. Koristeći se uslugama dobro plaćenih poreznih savjetnika, porezni obveznici na razne načine nastoje iskoristiti nedorečenosti u zakonu koje su najčešće prisutne kod ubiranja

jednokratnih ili uvođenja novih poreznih oblika, kako bi prihode od poslovanja prikazali što manjima, a rashode što većima i na taj način smanjili porezno opterećenje i izbjegli plaćanje poreza.

b) Promjene mjesta prebivališta ili uobičajenog boravišta ili sjedišta obavljanja gospodarske djelatnosti poreznih obveznika - porezni bijeg zbog različitih poreznih stopa koje se u pojedinim gradovima i dijelovima zemlje primjenjuju na istu visinu porezne osnovice. Uvođenjem poreznih pogodnosti na području određene teritorijalne jedinice (kao što su to kod nas različite stope prireza poreza na dohodak gradova i općina, uvećani osobni odbitci za porezne obveznike koji imaju prebivalište i borave na području posebne državne skrbi i u brdsko-planinskim područjima, oslobođenja i poticaji zapošljavanja i sl.), može se utjecati na rast i razvoj tog područja, poticanjem obavljanja one gospodarske djelatnosti koje nema ili je slabo razvijena. Izbjegavanje plaćanja poreza neće dovesti poreznog obveznika u sukob sa zakonskim propisima ni u slučaju kada porezni obveznik svoju gospodarsku djelatnost počne obavljati u inozemstvu u tzv. poreznim oazama, kao što su to u svijetu poznati gradovi/države: Monaco, Lichtenstein, San Marino, Cipar, Bahami ili ako promjeni prebivalište u inozemstvu radi nižeg poreznog opterećenja.

c) Zakonom organizirane evazije – kada država poreznim propisima i zacrtanim ciljevima porezne politike želi postići određene unaprijed predviđene reakcije poreznih obveznika koje mogu biti usmjerene na odustajanje od kupnje odnosno preorijentaciju na potrošnju nekih drugih proizvoda. Tako se primjerice, radi očuvanja zdravlja ljudi visokim poreznim stopama može utjecati na manju potrošnju duhanskih proizvoda i alkoholnih pića.

d) Smanjenje ili odustajanje od potrošnje određenih domaćih i stranih proizvoda – gdje se povećanjem poreznog opterećenja nastoji smanjiti potrošnja za nekim proizvodima radi povećanja izvoza ili zaštite domaćih proizvoda visokim uvoznim dažbinama, ako je to cilj porezne politike. Smanjenjem potrošnje za određenim proizvodima država može pozitivno utjecati na dugovnu i potražnu stranu trgovinske i platne bilance.⁵

⁵ Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 7, br.1.

2.1.2. Nezakonita porezna evazija

Ako porezni obveznik direktno krši zakonske odredbe i nezakonito djeluje obavljajući gospodarsku djelatnost, tada se govori o **nelegalnoj i nezakonitoj poreznoj evaziji** odnosno **poreznoj utaji**, koja je u financijskoj praksi poznata i kao defraudacija poreza. Razlikujemo dvije vrste nezakonite porezne evazije - potpunu i djelomičnu.

Potpuna nezakonita porezna evazija nastaje kada porezni obveznik financijskim tijelima ili Poreznoj upravi uopće ne prijavljuje ništa od ukupno ostvarenog prihoda, dohotka ili imovine, a koja je predmet oporezivanja. Po poreznoj disciplini to su "neuredni" porezni obveznici koji uopće ne dostavljaju nadležnoj poreznoj ispostavi mjesečna, kvartalna ili godišnja izvješća, ne odazivaju se na pozive i do takvih je poreznih obveznika gotovo nemoguće ili vrlo teško doći. Za takve porezne obveznike visinu ostvarenog prihoda te osnovicu za oporezivanje, porezno tijelo utvrđuje procjenom, koristeći se pri tome svim raspoloživim i dostupnim podacima koje o njima posjeduje.

Djelomična nezakonita porezna evazija nastaje kada porezni obveznik financijskim tijelima dostavlja nepotpune odnosno djelomične ili lažne financijske pokazatelje o veličini ostvarenog prihoda, utvrđenoj visini dohotka i vrijednosti imovine kako bi na taj način smanjio svoje porezno opterećenje, te plaća manji porez nego što je prema zakonu obvezan. Nezakonita porezna evazija ili porezna utaja vezana je za izbjegavanje plaćanja neposrednih ili izravnih poreza (poreza na dobit, poreza na dohodak, općinskih, gradskih i županijskih poreza) koji izravno opterećuju zaradu poreznog obveznika jer se plaćaju prije trošenja dohotka, dok se kod izbjegavanja plaćanja posrednih ili neizravnih poreza (poreza na promet i carina), za nezakonitu poreznu evaziju koristi i pojam krijumčarenje, kontrabanda ili šverc. Potpuna i djelomična porezna evazija koja ima za posljedicu neplaćanje poreza se kažnjava za što su u poreznim propisima Republike Hrvatske propisane visoke novčane kazne, kazne zatvora, oduzimanje određene imovine ili utajenog iznosa, zabrana obavljanja daljnjeg rada ili kombinacija više kazni.⁶

⁶ Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 7, br.1.

3. MJERE ZA SPREČAVANJE IZBJEGAVANJA PLAĆANJA POREZA

Već je naveden razlog važnosti plaćanja poreza i koji je utjecaj plaćanja istog na razvitak cjelokupne države, važne su i mjere kojima se želi spriječiti izbjegavanje plaćanje poreza. Kako svaka suvremena država ima svoje rashode te samim time mora imati i prihode, tj. prikupiti sredstva kako bi financirala državne rashode. Svjesna mogućnosti da porezni obveznici izbjegavaju poreze, tu mogućnost nastoji spriječiti mjerama za izbjegavanje plaćanje poreza tj. svesti tu mogućnosti na minimum.

Utvrđiti veličinu porezne evazije poreznim sustavima teško je egzaktno utvrditi, no kada postoje odstupanja između planiranih rashoda i sredstava ubranih oporezivanjem, država može postupiti na dva načina ili će smanjiti neki od planiranih izdataka i tako odustati tj. smanjiti financiranje određene javne potrebe ili će povećati porezno opterećenje u sferi potrošnje uvođenjem nekog novog poreza tj. povećanjem poreznih stopa kod postojećih poreznih oblika. Kakva će biti reakcija potrošača na uvođenje novog ili povećanje postojećeg poreza, ovisi o nizu čimbenika, kao što je elastičnost cijena, ostvareni dohodak kao i mogućnost supstituiranja oporezivanog s neoporezivanim proizvodima. Povećano porezno opterećenje najviše osjete porezni obveznici koji redovito u cijelosti uredno plaćaju poreze kao i oni kod kojih je mogućnost izbjegavanja plaćanja poreza svedena na minimum, a to su najvećim dijelom porezni obveznici koji ostvaruju dohodak iz radnog odnosa nesamostalnim radom.⁷

Mjere za sprječavanje izbjegavanja plaćanja poreza mogu se grupirati u tri skupine: **institucionalne, pravne i socioekonomske** (Šimović, et al., 2007).

Promatrajući institucionalne mjere za smanjivanje porezne utaje, na prvom je mjestu zasigurno problematika ukupne porezne administracije i njezina odnosa s poreznim obveznikom.⁸

Institucionalne su mjere usmjerene na odnos porezne administracije i poreznih obveznika (što se naziva porezno – dužničkim odnosom), a koje se moraju temeljiti na poštovanju zakonskih propisa te međusobnom povjerenju.

Radi toga, kako navodi Jelčić - pojedinačni dokazani slučajevi defraudacije poreza ne smiju se generalizirati i dovesti do apriorističkog stava poreznog tijela da

⁷ Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 7, br.1.

⁸ Šimović, J., Rogić Lugarić, T., Cindori, S. (2007.): „Utaja poreza u Republici Hrvatskoj i mjere za njezino sprječavanje“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb, str.691-617.

poreznim deklaracijama i izjavama poreznog obveznika pristupa s izraženim nepovjerenjem (Jelčić et al., 2002).

Jer sudionici porezno dužničkog odnosa moraju postupati u dobroj vjeri kada ostvaruju svoja prava i ispunjavaju svoje zakonske obaveze. Institucionalnim mjerama je cilj što bolje uspostavljanje odnosa između poreznih tijela i poreznih obveznika te imati utjecaj na povećanje porezne etičnosti. Jedna od karakteristika efikasnosti poreznog sustava je i dobra informatička opremljenost kao i stručna osposobljenost porezne administracije koja poslove utvrđivanja, ubiranja i kontrole naplate poreza, mora obavljati savjesno i objektivno. Brzi razvoj informacijske tehnologije zahtijeva od tijela državne uprave preorijentaciju na poslovne procese koji će sudionicima porezno - dužničkog odnosa olakšati razmjenu informacija.⁹

Uz institucionalne mjere, formirane su i **pravne mjere** s ciljem smanjenja porezne evazije i očuvanje stabilnosti poreznog sustava bez pretjerane potrebe za njegovim mijenjanjem i uvođenjem dodatnih mjera i kazni za učinjene porezne prekršaje. Spremnost poreznog obveznika da svoje porezne obveze obavlja u cijelosti i pravovremeno uvelike ovisi o samom poreznom sustavu te su tako obveznici manje skloni varanju u situaciji kada postoje tek manje porezne izmjene koje doprinose gospodarskoj stabilnosti zemlje te procjeni rizika prilikom donošenja poslovnih odluka poreznih obveznika.

Kako izbjegavanje poreza ne bi prošlo nekažnjeno, veliko značenje i ulogu ima i porezni nadzor u smislu pravovremenog i točnog prepoznavanja visine neiskazanih poreznih obveza. Cilj nadzora mora biti usmjeren na provjeru svih činjenica i dokaza bitnih za pravilno utvrđivanje porezne obveze, a njegovim učinkovitim djelovanjem utječe se na veće punjenje sredstava proračuna te smanjenje porezne evazije¹⁰

Poznata izreka tvrdi da je “stari” porez “dobar” porez. Česte porezne izmjene unose neizvjesnost u odluke poduzeća i građana, i nestabilnost u gospodarstvo. Ako se donese odluka o novom porezu, tada ga treba temeljito pripremiti te najaviti njegovo uvođenje u jasno određenom roku kako bi se svi sudionici na tržištu mogli navrijeme pripremiti za takvu promjenu.¹¹

⁹ Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 7, br.1.

¹⁰ Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 7, br.1.

¹¹ Newsletter, br. 32, Što s porezima u Hrvatskoj? Porezno opterećenje, oporezivanje dohotka, dobiti i imovine, Marina Kesner-Škreb, 2007, www.ijf.hr.

Socioekonomske mjere uključuju potrebu izgradnje i podizanja morala poreznih obveznika.

Porezni moral obuhvaća one norme ponašanja u svezi s oporezivanjem koje određuju koja je vrsta tog ponašanja s društvenog stajališta korisna odnosno prihvatljiva, a koja štetna (Jelčić et al., 2002).

Porezni moral odnosi se na osobni stav poreznog obveznika prema plaćanju poreza, razini njegova obrazovanja i društvenog statusa, visini poreznog tereta te raspodjeli oporezivanjem prikupljenih sredstava kao i straha od neplaćanja porezne obveze zbog izricanja kazni, što ima utjecaja na njegov društveni ugled. Ako porezni obveznik na razne načine izbjegava plaćanje poreza, postoji mogućnost utaje (jer je granica između zakonske i nezakonske porezne evazije vrlo tanka), a to je znak da je svijest o potrebi plaćanja poreza niska. Potrebno je stoga međusobno djelovanje institucionalnih, pravnih i socioekonomskih mjera kako bi se podigli porezni moral i svijest o plaćanju poreza.¹²

Prema Jelčiću (et al., 2002.) uz porezni moral, u važne socioekonomske faktore ubrajaju se i međusobna suradnja između domaćih i međunarodnih poreznih tijela koja je posebice važna kod postojanja velikog broja multinacionalnih kompanija .

Autorica je u ovom radu koristila izloženu sistematizaciju autora Šimović, J., Rogić Lugarić, T., Cindori, S. U nastavku teksta izdvojen je pravni okvir fiskalizacije i pravni okvir porezne prijave. Za skupinu institucionalnih mjera analizirati će se postupanja poreznih tijela i poreznih obveznika, mjere modernizacije i mjere u vezi edukacije poreznih službenika i na kraju socioekonomske mjere s naglaskom na podizanje poreznog morala.

3.1. Pravne mjere

Relevantno je niz propisa koji upućuju na sprječavanje zakonite i nezakonite porezne evazije. S obzirom na hijerarhiju propisa moramo krenuti od bilateralnih Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja koje dvije države sklapaju s ciljem izbjegavanja dvostrukog oporezivanja po istoj osnovi. Osim toga, svrha im je i sprječavanje poreznih evazija i izbjegavanja plaćanja poreza i na taj način omogućuju veću kontrolu poreznih obveznika na globalnoj razini i poreznu suradnju sa inozemnim poreznim tijelima. Republika Hrvatska ima 66 sklopljenih u Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.¹³ Prema članku 134. Ustava RH¹⁴ dio su pravnog poretka Republike Hrvatske te su po pravnoj snazi iznad zakona.

¹² Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 7, br1.

¹³ <https://www.porezna-uprava.hr/bi/Stranice/Dvostruko-oporezivanje.aspx>.

¹⁴ Ustav RH, NN [56/90](#), [135/97](#), [08/98](#), [113/00](#), [124/00](#), [28/01](#), [41/01](#), [55/01](#), [76/10](#), [85/10](#), [05/14](#).

Općim poreznim zakonom¹⁵ su uređena porezno pravna pritanja zajednička za sve porezne oblike i u odnosu na druge porezne zakone jest *lex generalis*. Drugi propisi glede poreza i drugih javnih davanja primjenjuju se kao *lex specialis*, a to sve skupa čini zajedničku osnovu poreznog sustava. Tu treba spomenuti i pojedinačne porezne zakone koji uređuju pojedinu vrstu poreza npr. Zakon o porezu na dohodak, Zakon o porezu na dobit, Zakon o porezu na dodatnu vrijednost. Ti zakoni sadrže i prekršajne odredbe za određene oblike porezne evazije, npr. čl.38. Zakon o porezu na dobit¹⁶ i članak 91. i 92. Zakona o porezu na dohodak .¹⁷

Kazneni aspekt cijelog problema uređen je Kaznenim zakonom¹⁸ člankom 256. kojim je definirana nezakonita porezna evazija:

„Tko s ciljem da on ili druga osoba potpuno ili djelomično izbjegne plaćanje poreza ili carine daje netočne ili nepotpune podatke o dohocima, predmetima ili drugim činjenicama koje su od utjecaja na utvrđivanje iznosa porezne ili carinske obveze ili tko s istim ciljem u slučaju obvezne prijave ne prijavi prihod, predmet ili druge činjenice koje su od utjecaja na utvrđivanje porezne ili carinske obveze, pa zbog toga dođe do smanjenja ili neutvrđenja porezne ili carinske obveze u iznosu koji prelazi dvadeset tisuća kuna, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.“

Kazneno djelo porezne evazije se očituje kroz dva oblika: u činjenju tj. u davanju netočnih i nepotpunih podataka i ne činjenju tj. nepodnošenju porezne prijave (u slučajevima kada je to obavezno).

3.1.1. Fiskalizacija

U posljednjim godinama mjera koja je imala učinak na utaju poreza jest fiskalizacija, što je vidljivo u priopćenju Porezne uprave.¹⁹ Fizičke osobe, uglavnom ugostitelji, u siječnju 2012. godine prijavile su isporuke u vrijednosti 139.183.743,43 kuna, dok su u siječnju 2013. prijavile promet od 182.932.210,65 kuna, što je čak 31,43% više u odnosu prošlu godinu. Podatke o daljnjem učinku fiskalizacije nakon 2013.godine, autorica do završetka pisanja ovog rada nije pronašla.

Novčanim tokovima koji se odvijaju u gotovini, teško im je ući u trag. Stoga fiskalizacijom kao skupom mjera se pokušava postići nadzor prometa u gotovini na način što Porezna uprava putem internetske veze ima uvid u svaki izdani račun.²⁰

¹⁵ Opći porezni zakon NN [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [32/20](#), [42/20](#).

¹⁶ Zakon o porezu na dobit NN [177/04](#), [90/05](#), [57/06](#), [146/08](#), [80/10](#), [22/12](#), [148/13](#), [143/14](#), [50/16](#), [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [32/20](#), [138/20](#).

¹⁷ Zakon o porezu na dohodak NN [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [32/20](#), [138/20](#).

¹⁸ Kazneni zakon NN [125/11](#), [144/12](#), [56/15](#), [61/15](#), [101/17](#), [118/18](#), [126/19](#), [84/21](#).

¹⁹ https://www.porezna-uprava.hr/HR_press/Documents/Ucinak%20fiskalizacije.pdf.

²⁰ https://www.porezna-uprava.hr/HR_publikacije/Prirucnici_brosure/FiskalizacijaWEB.pdf

Time se suzbija evazija poreza i utječe na porast razine savjeti o potrebni plaćanja poreza.

Prema odredbama Zakona o fiskalizaciji u prometu gotovinom²¹ (čl. 2.st.6) promet u gotovini je plaćanje za isporučena dobra ili obavljene usluge novčanicama i kovanicama što se smatraju platežnim sredstvom, kreditnim i debitnim karticama, čekom, ili drugim sličnim načinima plaćanja, osim izravnog plaćanja na račun.

Od 1.srpnja 2013. godine obveza fiskalizacije propisana je za sve obveznike fiskalizacije. Obveznici fiskalizacije su fizičke i pravne osobe koje obavljaju djelatnosti za koje su, prema odredbama Zakona o porezu na dohodak, Zakona o porezu na dodanu vrijednost i Općeg poreznog zakona obvezni izdavati račune za isporučena dobra ili obavljene usluge.²²

Obveze svih obveznika fiskalizacije prema Zakonu mogu se podijeliti u 3 skupine:

1. internim aktom opisati način numeriranja brojeva računa i popis poslovnih prostora s njihovim opisom. Interni akt se ne mora dostaviti u Poreznu upravu, nego mora biti u službenim prostorijama obveznika fiskalizacije. (članak 11.).
2. računi što ih obveznici fiskalizacije ispostavljaju za isporučena dobra i obavljene usluge moraju sadržavati sve propisane elemente. (članak 9.).
3. u zatvorenom poslovnom prostoru na svakom naplatnom uređaju, ili drugom vidnom mjestu, istaknuti obavijest o obvezi izdavanja računa, te obvezi kupca da preuzme i zadrži izdani račun (članak 25.).

Prema Zakonu o fiskalizacija prometa u gotovini (članak 27.) kupci i svi primatelji računa mogu provjeriti ispravnost računa te isti prijaviti Ministarstvu financija putem SMS poruke Porezne uprave i upitom na web servis dostupan na internetskoj stranici Porezne uprave.

Važan segment kod PDV-a bilo je i uvođenje sustava fiskalizacije u borbi protiv porezne evazije i sive ekonomije. Kao prednost sive ekonomije često se spominje kupovanje socijalnog mira i osiguravanje egzistencije u vrijeme krize, pa s tog aspekta treba promatrati otpore fiskalizaciji jer je došla u "krivo" vrijeme. Unatoč fiskalizaciji, značajnim i brojnim promjenama PDV-a, prihodi od PDV-a podbacuju te su manji od planiranih iz godine u godinu, što je jedan od razloga učestalih rebalansa (npr. v. Ministarstvo financija 2014: 2). Ipak, jednim dijelom slabiju naplatu PDV-a treba pripisati ulasku u EU, jer jedan dio prometa iz zemalja EU-a

²¹Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom NN 133/12, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20.

²² https://www.porezna-uprava.hr/HR_publikacije/Prirucnici_brosure/FiskalizacijaWEB.pdf.

više se ne predstavlja kao uvoz, što ima posljedicu na promjene u novčanom toku proračuna.²³

Prema izvješčaju Ministarstva financija²⁴ o prihodima državnog proračuna za 2021. godinu vidljiv je rast prihoda od PDV-a. Tijekom 2021. godine prihod od poreza na dodanu vrijednost ostvaren je u iznosu od 57,1 milijardu kuna, što predstavlja rast od 21% u odnosu na prethodnu godinu. Prikupljeni prihodi od PDV-a rezultat su rasta osobne potrošnje, dobre turističke potrošnje te poreznih rasterećenja koja su u primjeni od početka 2021. godine. Naime, promet u trgovini na malo povećan je u nominalnim iznosima 15,5% u 2021. godini, a turistička sezona bila je daleko bolja od očekivane.

Najčešći način porezne evazije kod sustava porezna na dodanu vrijednost jest neizdavanje računa ili izdavanje neispravnih računa. Iako su brojni subjekti koji rade s gotovim novcem obuhvaćeni su obveznom fiskalizacijom, oni i dalje mogu utajiti poreznu obvezu iako se izlažu riziku da ih se „uhvati“ s računom koji nije ispravan ili s naplatom robe ili usluge za koje nije izdan račun. Stoga je vrlo važno učinkovit porezni nadzor tamo gdje gotov novac najviše kotira i pozivanjem da se kupci aktiviraju u prijavljivanju neizdanih tj. neispravnih računa. Jedan primjera kako građane i kupce aktivirati u suzbijanju sive ekonomije jest i projekt Porezne uprave nagradna igra „Traži račune i ulovi kune“ koja je pokrenuta 2013.god. Prema izvješčaju Porezne Uprave²⁵ građani su poslali čak 27.640.000 računa kroz tri sezone nagradne igre. Prema informacijama Porezne uprave²⁶ u Republici Hrvatskoj je pojačan nadzor za vrijeme ljetne sezone i to na teritoriju cijele države. S obzirom na moderan sustav fiskalizacije koji se stalno nadograđuje, Porezna uprava je u mogućnosti pratiti svakodnevne navike poreznih obveznika.

3.1.2 Porezna prijava

Porezna prijava je ključni dokument u poreznom sustavu pomoću koje se prijavljuju svi stožerni porezni oblici i navode se svi relevantni podaci za utvrđivanje porezne osnovice, činjenice o primitcima, izdacima i odbitcima. Međutim, jedan o poslova Porezne uprave jest i prikupljanje, evidentiranje, obrada i provjera podataka bitnih za utvrđivanje porezne osnovice i naplate poreza, doprinosa i drugih javnih davanja i suzbijanje poreznih prijevара.²⁷ Te na taj način Porezna uprava može pratiti poreznog obveznika.

O važnosti porezne prijave svjedoče i Procjene porezne službe u SAD-u (*Internal Revenue Service*) da je još davne 1981. godine ubrano 75 milijardi dolara poreza

²³ Milan Deskar-Škrbić, Hrvoje Šimović: Porezna politika Milanovićeve vlade od 2012. do 2014.str29.

²⁴ <https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2021-godina/3116>

²⁵ [https://www.porezna-uprava.hr/HR_press/Documents/\(13.4.2016.\)](https://www.porezna-uprava.hr/HR_press/Documents/(13.4.2016.)).

²⁶ https://www.porezna-uprava.hr/HR_press.

²⁷ Zakon o poreznoj upravi NN [115/16](#), [98/19](#).

manje zahvaljujući premalim iznosima prijavljenih dohodaka u poreznim prijavama
Postoje razni načini utaje poreza:

- dvostruko vođenje poslovnih knjiga. Jedne se knjige pokazuju poreznim vlastima, a u drugima se bilježi stvarni promet;
- rad na crno koji se plaća gotovinom, a čiji se iznosi ne unose u poreznu prijavu. Nije grijeh raditi honorarno i zaraditi dodatni prihod, no taj prihod valja prijaviti državi;
- mnogi se poslovi ne plaćaju niti virmanom niti gotovinom, već se protunaknada daje u naturi ili protuuslugom. Tada je na djelu trampa kao prvotni oblik razmjene među ljudima. Između mnogih obrtnika često se čuje, na primjer, rečenica: "Popravi mi auto, ja ću tebi zato ostakliti prozore". Takve bi se transakcije trebale prijaviti poreznim vlastima i podlijeći plaćanju poreza;
- u nekim se zemljama poreznim vlastima moraju prijaviti napojnice i na njih platiti porez. No kako samo primalac zna koliko je novca dobio, tako je poreznim službama vrlo teško ući u trag ovoj vrsti prihoda;
- isto tako poreznicima je teško otkriti sva plaćanja roba i usluga koje se vrše u gotovini, a ne preko platnog prometa.²⁸

Porezna prijava jest jedan od važnih instrumenta praćenja ostvarenih primitaka pa ju zakonodavac definira kao obvezu kroz niz zakona. Prema OPZ-u (čl.73.) poreznu prijavu je dužan podnijeti i porezni obveznik, ali i osoba koju porezno tijelo pozove te prijaviti sve činjenice bitne za utvrđivanje njegove porezne obveze (čl.68.).

Također i pojedinačni porezni zakoni sadrže odredbe o obaveznom podnošenju porezne prijave: Zakon o porezu na dohodak²⁹ (članak 48.), Zakon o porezu na dobit³⁰ (članak 35.) i Zakon o PDV-u³¹ (članak 84.). Godinama se porezna prijava poreza na dohodak i dobit te prijava poreza na dodanu vrijednost fizički dostavljala Poreznoj upravi. Ali modernizacijom i informatizacijom Porezne uprave u zadnjih 10ak godina, postupak podnošenja porezne prijave je bitno jednostavniji i lakši jer porezni obveznici mogu poreznu prijavu predati i elektronskim putem, a od prošle godine i putem mobilne aplikacije tj. mPorezna.³² Cilj je „olakšati život“ poreznim obveznicima, ali i poreznim službenicima, odnosno na što jednostavniji i učinkovitiji način putem modernih metoda rada i tehnologije, usluge Porezne uprave podizati na višu razinu.

²⁸ http://www.ijf.hr/pojmovnik/izbjegavanje_i_utaja_poreza.htm, Marina Kesner-Škreb.

²⁹ Zakon o porezu na dohodak NN [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [32/20](#), [138/20](#).

³⁰ Zakon o porezu na dobit NN [177/04](#), [90/05](#), [57/06](#), [146/08](#), [80/10](#), [22/12](#), [148/13](#), [143/14](#), [50/16](#), [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [32/20](#), [138/20](#).

³¹ Zakon o Porezu na dodanu vrijednost NN [73/13](#), [99/13](#), [148/13](#), [153/13](#), [143/14](#), [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [138/20](#).

³² <https://www.porezna-uprava.hr/mPorezna/Stranice/default.aspx>.

Porezna prijava i vođenje evidencija i poslovnih knjiga usko su povezane. Podaci koji se nalaze u poslovnim knjigama i evidencijama se upisuju u poreznu prijavu. Ako porezni obveznik nije ažuran i uredan u tome, porezna prijava neće biti točna te iz toga slijedi krivo utvrđena porezna osnovica što rezultira netočnom naplatom poreza. Ako se utvrdi da je porezni obveznik imao cilj i namjeru da kroz poslovne knjige umanja „brojke“ te tako umanja poreznu osnovicu, stoga se može zaključiti da je imao namjeru izbjeći porez.

Stoga niz propisa sadrži i pravila u vezi s vođenjem poslovnih knjiga. Tako OPZ (čl.62. i 66.) Zakon o porezu na dohodak, (čl.27. i 34.) Zakon o porezu na dobit (čl.33.) i Zakon o PDV-u (čl.82. i 83.) obvezuju porezne obveznike voditi poslovne knjige, knjigovodstvo, evidencije i financijska izvješća te čuvati dokumentaciju i voditi računa da trebaju biti raspoloživi poreznom nadzoru ili drugom inspekcijskom tijelu. Podatke koje porezni obveznik iskazuje u poreznoj prijavi i oni podaci koji su dostupni Poreznoj upravi se nalaze u poslovnim knjigama poreznog obveznika. Odredbe o dokumentaciji, poslovnim knjigama, knjigovodstvenim ispravama, sastavljanju i kontrola vjerodostojnosti istih nalaze se i u Zakonu o računovodstvu.³³

Prema (Šimović et.al 2007) najčešći oblik porezne evazije je prepravljanje računovodstvenih podataka i prikazivanje fiktivnih knjigovodstvenih stanja.

U Zakonu o računovodstvu (članci 7.-10.) se navode odredbe o dokumentaciji, knjigovodstvenim ispravama, vjerodostojnosti knjigovodstvenih isprava te čuvanje istih. U provedbi ovih članaka bitnu ulogu, uz poreznog obveznika, imaju knjigovođa i porezni savjetnici. Obveza sviju jest poštivanje poreznih propisa, ali potreba da se porez umanja, izbjegne ili utaji je prisutna. Porezni obveznik nije spreman u potpunosti da sam krivotvori isprave, umanja poreznu osnovicu i sl. za to mu treba pomoć od vrsnih knjigovođa i poreznih savjetnika.

Svakom novom reformom se namjerava smanjiti porezno opterećenje kako bi se smanjio interes za poreznom evazijom. Potrebno je staviti naglasak na daljnji razvoj vladavine prava s ciljem smanjenja korupcije i povećanja povjerenja u državne institucije. Porezni sustav treba biti transparentan i jednostavan s ciljem smanjenja porezne evazije.

³³ Zakon o računovodstvu NN [78/15](#), [134/15](#), [120/16](#), [116/18](#), [42/20](#), [47/20](#).

3.2 Institucionalne mjere

Kako je već u ovom radu navedeno, jedna od skupina mjera za sprječavanje izbjegavanja plaćanja poreza su institucionalne mjere koje se temelje na odnosu između Porezne uprave (administracije) i poreznih obveznika te međusobnom povjerenju, ali i poštovanju zakonskih propisa. Cilj institucionalnih mjera jest poboljšati porezno-dužnički odnos i povećati međusobno povjerenje. U fokusu nikako ne smije biti samo ponašanje poreznih obveznika, nego se treba usmjeriti i na Poreznu upravu kroz njezino ponašanje prema poreznim obveznicima.

3.2.1 Odnos poreznih tijela prema poreznim obveznicima

Rezultat dobrog odnosa poreznih tijela i poreznih obveznika temelji se na uspješnoj komunikaciji (unutarnjoj i vanjskoj) te kroz informiranost. Zadnjih 30-ak godina pokušava se unaprijediti taj odnos te podići na višu razinu i poboljšati kvaliteta javnih usluga. Razvija se novi pristup poreznih tijela kojim se želi oživjeti dobrovoljno ispunjavanje porezne obveze kao jednu vrlinu ili odliku te prema poreznom obvezniku pristupati partnerski. Iz toga razloga hrvatska Porezna uprava 2014. je donijela Povelju o suradnji porezne uprave i poreznih obveznika-kodeks³⁴. Treba imati na umu da izraz „povelja“³⁵ pojavljuje se još u srednjovjekovnim dokumentima te se s vremenom izraz „povelja“ počeo primjenjivati na isprave koje su izdavali najistaknutiji predstavnici javne vlasti – vladari, banovi i dr. Izrazom „povelja“ definiraju se svečane isprave kojima javna vlast dodjeljuje neku povlasticu, donosi naredbu, zapovijed, odredbu. Za uspješan odnos Porezne uprave i poreznih obveznika modernizacija od ključne su važnosti za Poreznu upravu i educiranje poreznih službenika, ali o tome će biti riječi u iduća dva poglavlja.

Upravo Povelja³⁶ naglašava partnerski odnos oba sudionika u porezno pravnom odnosu. Porezni obveznici trebaju dati prave informacije Poreznoj upravi i podmiriti svoje obaveze. Kad je riječ o partnerskom odnosu, porezna uprava nastoji identificirati temeljne potrebe poreznih obveznika vezano za porezni sustav i obveze po osnovi poreza i otkloniti potencijalne probleme koji bi priječili obveznike u dobrovoljnom ispunjenju obveza. Poreznoj upravi je cilj da u duhu suradnje s poreznim obveznicima rješava porezna pitanja, a u okviru zakona uzima u obzir specifičnost situacije u kojoj se porezni obveznik može naći.

³⁴ Povelja o suradnji porezne uprave i poreznih obveznika-kodeks, 2014.

³⁵ <https://www.enciklopedija.hr/>.

³⁶ ibid

Suradnja se treba temeljiti na međusobnom uvažavanju, povjerenju, suradnji, poštenju te otvorenoj komunikaciji kako bi zajednički postigli cilj, tj. partnerski odnos, ali nikako, kako je naglašeno u Povelji³⁷, Porezna uprava ne smije davati informacije niti savijete koje bi porezni obveznik koristio za porezno planiranje.

Prema Povelji odnos Poreznih tijela i poreznog obveznika uređuju se općim načelima:

- Zakonitost i pravna sigurnost
- Nediskriminacija i jednakost poreznih obveznika
- Postupanje u dobroj vjeri
- Poštivanje zakona
- Nepristranost i neovisnost
- Tajnost i zaštita podataka
- Zastupanje

Porezna uprava jest javna institucija koja je ovlaštena utvrđivati visinu i izvore poreza, uvoditi poreznu obvezu, te obavljati razrez, naplatu i kontrolu ubiranja poreza.³⁸ Porezna uprava treba biti transparentna i otvorena prema što boljoj komunikaciji sa poreznim obveznicima (unaprijediti postojeće i uvesti nove oblike komunikacije) te tako ojačati svoju reputaciju s ciljem informiranja i educiranja poreznih obveznika o njihovim pravima i obavezama.

Prema Cipek K; ³⁹cilj Porezne uprave da svojim korektivnim utjecajem postiže dobrovoljno ispunjavanje porezne obveze na način da se olakša i potiče dobrovoljno ispunjavanje porezne obveze, pravovremeno prepoznati i suzbiti porezne prijevare/utaje, osigurati pravovremene, cjelovite i dostupne informacija; kontinuirano educirati službenike Porezne uprave.

Bitno je naglasiti da porezni obveznici nemaju dovoljno znanja i da im treba pomoć u ispunjavanju porezne obveze. Trebaju razumjeti porezne obveze, da točno prijavljuju porezne obveze i uz što manje troškova na strani poreznog obveznika.

U tome svemu je vrlo važan i pristup, ponašanje poreznih službenika. Cilj se može postići da se poboljša ponašanje i poreznih obveznika i ponašanje poreznih službenika. Od poreznih službenika se traži stručnost, znanje, kompetencija i poštovanje kako bi se stvorio „blizak“ odnos ili bolje rečeno partnerski odnos sa poreznim obveznikom. Tako da će postupati s poštovanjem i ljubaznošću i vjerom u dobrog gospodarstvenika s ciljem donošenja najboljeg rješenja. Učinkovitost i

³⁷ ibid

³⁸ Zakon o poreznoj upravi NN [115/16](#), [98/19](#), Članak 3.

³⁹ Efikasnija naplata poreza i sprječavanje poreznih utaja/evazija: Prevencija protiv represije; Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 55, 1/2018., str. 251.- 263.

djelotvornost poreznog sustava očituje se u ponašanju oba sudionika: poreznog tijela i poreznog obveznika.

3.2.2 Modernizacija Porezne uprave kroz informatičko-tehničke mjere

Upravo je modernizacija Porezne uprave bitna, u smislu jačanja učinkovitosti, djelotvornosti, odgovornosti i transparentnosti kako bi se spriječila bilo kakva mogućnost porezne evazije. Stoga za svaku suvremenu državu informatička podrška je od velike važnosti jer na taj način ima sveobuhvatan pregled evidencija.

Modernizacija PU kroz korištenje različitih IT alata je velik izazov za njihove zaposlenike. Jer zahtjeva učinkovitu primjenu raznih računalnih programa, forenzičkih tehnika i metoda. Informacijski sustav Porezne uprave se razvija i nadograđuje još od porezne reforme 1994.godine.

Porezna uprava uz pomoć informacijskog sustava obavlja poslove utvrđivanja i naplate poreza, obveznih doprinosa i drugih javnih davanja o čemu vodi različite evidencije putem velikog broja aplikacija koje su grupirane u nekoliko većih skupina: osnovne i pomoćne evidencije, utvrđivanje poreza, porezno knjigovodstvo, evidencije rezultata nadzora i statistički pregledi. Glavna zadaća ISPU je obuhvat matičnih podataka o poreznim obveznicima u RH, njihova obrada, pohranjivanje te mogućnost pretraživanja, što se osigurava u jedinstvenom registru svih poreznih obveznika u Republici Hrvatskoj koji se sastoji od pravnih i fizičkih osoba. Da bi se mogao otkriti uzrok zakonite i nezakonite porezne evazije, važno je sustavno pratiti ekonomsku snagu poreznog obveznika, za što je bitan dobar informacijski sustav koji može omogućiti prikupljanje i usporedbu podataka bitnih za pravilno utvrđivanje poreznih obveza. Već iz činjenice da unosom matičnog broja ili matičnog broja građana u informacijski sustav Porezna uprava može dobiti na uvid sve podatke koji se odnose na ekonomsku snagu poreznog obveznika, proizlazi da informatička infrastruktura može doprinijeti smanjenju defraudacije poreza. Iz navedenog proizlazi da se uvidom u aplikativne programe našeg informacijskog sustava, može vrlo brzo doći do podataka o nabavi pokretne i nepokretne imovine poreznog obveznika, njegovom poreznom opterećenju te usporedbom s primitcima koje porezni obveznik ostvaruje, utvrditi mogući nerazmjer između primitaka i izdataka, a što je jedan od prvih pokazatelja porezne utaje. Što je nerazmjer veći, veći je i utajeni iznos poreza, ako porezni obveznik na zahtjev Porezne uprave u upravnom postupku koji se provodi nije u mogućnosti dokazati potrebne izvore sredstava za nabavljenju imovinu.⁴⁰

⁴⁰ Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 7, br.1.

Porezna uprava trenutno koristi sustav CRMS⁴¹, novo poslovno informatično rješenje koje Poreznoj upravi omogućuje upravljanje rizicima odnosno prepoznavanje rizičnih poreznih obveznika i analize poreznog rizika. U sklopu projekta CRMS izgrađuje se skladište podataka, u kojem se nalaze većina potrebnih podataka za analizu poreznog obveznika. Bez obzira na to potrebno je predvidjeti i omogućiti obuhvat podataka iz trećih izvora, te njihovo eventualno uključanje u sustav, po potrebi odlaganje u DWH⁴² tj. u skladište podataka i omogućiti njihovu kasniju upotrebu.

Treba spomenuti i VIES sustav (Sustav za razmjenu informacija o PDV-u), koji je razvijen u okviru obveznog razvoja Republike Hrvatske u procesu priprema za pristupanje Europskoj uniji, a temelji se na SOA metodologiji (servisno-orijentirana arhitektura) i relacijskoj bazi podataka, te kao takav predstavlja novi smjer kretanja u razvoju IT sustava Porezne uprave. Na istoj tehnologiji zasniva se i OIB aplikacija.

Poreznim obveznicima je omogućena elektronička predaja digitalnih obrazaca, dohvat statusa poslanih obrazaca te uvid u knjigovodstvenu poreznu karticu, a sve u cilju što bržeg i jednostavnijeg ispunjavanja obveza prema Poreznoj upravi.

Elektroničke usluge Porezne uprave podrazumijevaju:

- Uslugu ePorezna;
- Uslugu eGrađani;
- Dostavu određenih obrazaca na elektroničkom mediju.

Ovim uslugama smanjuju se troškovi za porezne obveznike, ali i za Poreznu upravu. Isto tako, isključuje se „ljudski“ faktor te uvođenjem velikog broja kontrola minimaliziraju se pogreške. Elektroničkim uslugama, upravo zbog brojnih kontrola, dostavljanja obavijesti i sl. omogućuje se i istodobna edukacija poreznih obveznika s obzirom na to da se upozoravaju na pogreške i zakonske odredbe. Daljnji razvoj elektroničkih usluga usmjeren je na dvosmjernoj komunikaciji između poreznih obveznika i Porezne uprave, osobito korištenjem e-maila, što će još više pojednostaviti i ubrzati porezne postupke.⁴³

Svakako je bitno istaknuti i web stranicu Porezne uprave (<https://www.porezna-uprava.hr/Stranice/Naslovnica.aspx>) koja sadrži niz informacija koje mogu pomoći poreznim obveznicima. Ako pristupimo na navedenu web adresu, može se uočiti da su vidljivi svi pozitivni porezni i drugi propisi, izdana obvezujuća mišljenja, vijesti o postupanjima Porezne uprave, ali i objavu liste poreznih dužnika i liste neisplativih plaće. S druge strane, nalazi se i besplatan broj Porezne uprave i mogućnost pisanja putem aplikacije „Pišite nam“. Na taj način porezni obveznici mogu dobiti

⁴¹ eng. Compliance Risk Managemet System.

⁴² eng. Data Warehouse.

⁴³ Ksenija Cipek, Efikasnija naplata poreza i sprječavanje poreznih utaja/evazija: Prevencija protiv represije, ; Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 55, 1/2018., str. 251.- 263.

pravovaljanu informaciju, ali i prijaviti uočeno nezakonito postupanje od strane poreznih obveznika ili dati pritužbu na rad poreznih službenika.

3.2.3 Edukacija poreznih službenika

Prema Zakonu o poreznoj upravi⁴⁴ (članak 20.) porezni službenici su dužni trajno i stručno usavršavati za poslove radnog mjesta koje obavljaju i usavršavati stručne sposobnosti i vještine.

Porezna uprava posljednjih godina sve veću pozornost obraća značaju stručnog osposobljavanja i usavršavanja službenika prvenstveno zbog potrebe pružanja kvalitetnih usluga poreznim obveznicima, ali i zbog pristupanja Hrvatske Europskoj uniji. Educirani i informirani službenici lakše se mogu nositi s izazovima koji stoje pred Poreznom upravom u modernizaciji i daljnjem razvoju.⁴⁵

Zaposlenici Porezne uprave Republike Hrvatske već su godinama sudionici različitih međunarodnih radionica gdje upoznaju pristupe, tehnike i metode rješavanja izbjegavanja plaćanja poreza i porezne evazije pojedinih poreznih administracija, osobito pri razmjeni informacija o pojavnim oblicima zakonite i nezakonite porezne evazije. Stoga je vrlo važno pitanje u kolikim je razmjerima Porezna uprava Republike Hrvatske iskoristila takve zaposlenike kada se radi o primjeni inozemnih iskustava u hrvatskomu fiskalnom sustavu.⁴⁶

Porezna uprava ima osmišljen program koji omogućava kontinuiranu edukaciju službenika putem web-portala tj. *e-learning*⁴⁷. Službenicima su osigurani i seminari, posebice u slučajevima izmjene zakonodavstva, novih metodologija, alata i sl. Seminari i radionice održavaju se i unutar međunarodnih institucija Europske unije, OECD-a, *Fiscalis* programa, IOTA-e i dr. Projekt mjerenja učinkovitosti rada od iznimne je važnosti, kako bi se na sustavan i transparentan način unutar Porezne uprave osigurao najkvalitetniji kadar koji svojim znanjem i radom može i želi pridonijeti radu cijele institucije.⁴⁸

⁴⁴ Zakon o Poreznoj upravi NN [115/16](#), [98/19](#).

⁴⁵ https://www.porezna-uprava.hr/HR_o_nama/Strategije/StrategijaVUKuredjena.pdf.

⁴⁶ Aleksandar Vranko: Sprečavanje porezne utaje i izbjegavanje plaćanja poreza, Porezni vjesnik 7—8/2015.

⁴⁷ <https://elearning.porezna-uprava.hr>.

⁴⁸ Ksenija Cipek, Efikasnija naplata poreza i sprječavanje poreznih utaja/evazija: Prevencija protiv represije, ; Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 55, 1/2018., str. 251.- 263.

Službenici i rukovodstvo Porezne uprave trebaju raspolagati potrebnim stručnim znanjem i vještinama potrebnim za profesionalno obavljanje poslova, ali te vještine je potrebno i dalje jačati i razvijati stalnim stručnim usavršavanjem radi postizanja sve veće otvorenosti, transparentnosti i bolje suradnje s poreznim obveznicima. Dobro osposobljeni porezni službenici u okviru dobre suradnje s poreznim obveznicima unaprijed će ugled Porezne uprave. Bitno je naglasiti da je bitan odnos nadređenih prema niže pozicioniranim zaposlenicima Porezne uprave te bi trebali biti usmjereni prema što boljoj atmosferi rada kako bi zaposlenici porezne uprave bili što zadovoljniji te s tim bolje motivirani i učinkovitije obavljati svoju službu. Tako u praksi nailazimo na to da je zadovoljstvo tj. nezadovoljstvo radnika u uskoj korelaciji sa korištenjem bolovanja. U prijevodu, treba provoditi inicijative za povećanje zadovoljstva službenika. Na kraju, može se reći da najvažnije mjere u sprječavanju izbjegavanja plaćanja poreza jesu u podizanju stupnja edukacije poreznih službenika, poticanju transparentnosti te unaprjeđenjem poreznih usluga. Naravno, to nije nimalo lagan zadatak s obzirom na jer se radi o velikom broju službenika što zahtjeva dosta vremena i organizacije.

3.3. Socioekonomske mjere

Socioekonomske mjere imaju cilj izgrađivati i podizati moral poreznih obveznika. Porezni moral može se definirati kao osobno postupanje poreznog obveznika prema plaćanju poreza iz čega proizlazi moralna odgovornost i spremnost poreznog obveznika na plaćanje poreza. U kojoj mjeri će porezni obveznik izvršavati zakonske obaveze i doći u sukob sa zakonskim propisima, ovisi o razini njegove svjesnosti koliko je važno plaćati porez.

Često se postavlja i pitanje zašto velika većina građana uredno ispunjava porezne i druge zakonske obveze. Prvi je argument u prilog toj tvrdnji vrednovanje stvari, odnosno dobara i usluga. Temelj je vrednovanja dobara i usluga u procesu isporuke i kupnje osjećaj legitimnosti. Građani, naime, u pravilu sudjeluju u poslovnima i društvenim procesima sukladno zakonima i drugim pravilima, jer druge alternative nemaju, osim da završe izvan „zakonskih granica“ i osjete rizik sankcija. Polazište je zakonita ponašanja velike većine građana (obveznika) i u moralu, jer ispunjavaju poslovne i društvene obveze sukladno osobnim stajalištima o pravdi, odnosno pravičnosti, i nepravdi.⁴⁹

Za podizanje stupnja poreznog morala, poreznim obvezniku treba osvijestiti da plaćanjem poreza, odnosno ispunjavanjem svoje zakonske obveze sudjeluje i potiče rast državnog proračuna. A sredstva iz državnog proračuna se koriste za opće potrebe

⁴⁹ Aleksandar Vranko: Sprečavanje porezne utaje i izbjegavanje plaćanja poreza, Porezni vjesnik 7—8/2015.

država i njihovih građana. U slučaju da porezni obveznik ne doznači svoju poreznu obvezu u državnu blagajnu, proračun će biti manji od planiranog te se postavlja pitanje kako financirati potrebe države i njezinih građana. Uz napomenu da su porezi najizdašniji javni prihod.

Postavlja se pitanje i sankcije u slučaju neispunjavanja porezne obveze. U poglavlju 3. su navedeni zakonski okviri porezne evazije te kazne za kaznena i prekršajna djela. Prema A.Vranko⁵⁰ drugi argument ispunjavanja porezne i druge zakonske obveze je u samoj proceduri sudbene vlasti, odnosno sudskog postupka i pravičnosti. Građani vjeruju da vlast iskorištava svoj autoritet na zakonit i pravičan način te sa su zakoni i druga pravila postojani i sukladni opće prihvaćenim i moralnim vrijednostima.

Pojašnjenje normativnog ponašanja poreznih obveznika ponudili su autori Erich Kirchler i Erik Hoelzl⁵¹ koji su sociološkim modelom pokušali obrazložiti ponašanje obveznika u dobrovoljnom ispunjavanju poreznih obveza. Prema njima polazište modela je da obveznici djeluju različito, ovisno o načinu postupanja poreznih vlasti prema njima. Uvjeti zastrašivanja odnosno upozorenja radi neobračunavanja, neprijavljivanja i neplaćanja poreza, kao vanjski utjecaji, povećavaju ili smanjuju unutarnju motivaciju. Obveznici su, naime, pri donošenju odluka o ispunjavanju obveza motivirani pozitivnima ili negativnim posljedicama, odnosno raznovrsnim bonusima kakvima im porezne vlasti izlaze ususret ili visokima novčanim i drugim kaznama. Kirchler i Hoelzl stoga zaključuju kako se unutarnja motivacija pri ispunjavanju obveza drastično smanjuje ako se vanjski utjecaj shvaća kao preveliku kontrolu, odnosno povećava ako se utjecaj poreznih vlasti shvaća kao svojevrsnu pojedinačnu i društvenu potporu.⁵²

Porezni moral je vrlo različit kod poreznih obveznika. Kako navodi A.Vranko⁵³ faktori koji objašnjavaju ponašanje različitih poreznih obveznika pri udovoljavanju porezne obveze su prilika, pravičnost, sociološke norme, osobne norme i zastrašivanje.

Na kršenje poreznih propisa ne treba se gledati blagonaklono. Nije to neko junačko djelo koje se treba pozdravljati. Jer svakim kršenjem poreznih propisa svi smo zakinuti, ne samo u sadašnjosti nego se to odražava i na budućnost.

⁵⁰ ibid

⁵¹ Profesori Studija psihologije Sveučilišta u Beču.

⁵² Aleksandar Vranko: Sprečavanje porezne utaje i izbjegavanje plaćanja poreza, Porezni vjesnik 7—8/2015.

⁵³ Ibid.

4. POJAVNI OBLICI ZAKONITE I NEZAKONITE POREZNE EVAZIJE U REPUBLIKE HRVATSKE PREMA VODEĆIM POREZNIM OBLICIMA

Porez na dohodak, porez na dobit i porez na dodanu vrijednost su jedni od vodećih poreznih oblika u Europi pa tako i u Hrvatskoj. Prema Dijagramu 1 i Tablici 1⁵⁴ udio poreza u proračunu RH za 2020.god. je bio 55,82%, a najveći udio poreza jest Porez na dodanu vrijednost. Bitno je napomenuti i važnost doprinosa. Prema istom dijagramu oni zauzimaju 17,37% u državnom proračunu.

Struktura poreza u RH je bitno drugačija nego u zemljama Europske unije. U Hrvatskoj vodeću ulogu poreza ima porez na dodanu vrijednost, a dok u zemljama Europske unije jest porez na dohodak, porez na dobit i imovinski porezi.⁵⁵

4.1 Porez na dohodak i doprinosi

Porez na dohodak smatra se najvažnijim izravnim porezom. Uveden je 1994. godine kao jedinstveni porez na dohodak fizičkih osoba, porez koji se nameće izravno na dohodak osobe ili domaćinstva. Danas prema Zakonu o porezu na dohodak⁵⁶ imamo 2 porezne stope: 20% i 30%. Njegovo strukturno obilježje je u primjeni progresivnih poreznih stopa i u prilagodbi sposobnosti plaćana pojedinca i domaćinstva.

Fiskalno značenje poreza na dohodak godinama raste. Značajan pomak je vidljiv u izmjenama Zakona o porezu na dohodak 2006. godine. Karakterizira ga intencija zakonodavca u preciznom obuhvatu porezne osnovice i svih oporezivih primitaka, što može utjecati na mogućnost smanjenja porezne utaje. To se posebno odnosi na uvođenje instituta drugog dohotka. Drugi dohodak se definira kao razlika između svakog pojedinačnog primitka i izdatka. S tim da se primitcima ne smatraju primitci određeni na osnovi drugih zakonskih oblika oporezivog dohotka, dok se izdatcima smatraju uplaćeni doprinosi za obvezna osiguranja⁵⁷

Kod poreza na dohodak su prisutni i visoki osobni odbici koji se uvećavaju za koeficijente uzdržanih članova⁵⁸, mogućnost paušalnog odbitka troškova u iznosu 30% za autorske honorare⁵⁹ te čak 55% za dohotke slobodnih umjetnika.⁶⁰ U sustavu

⁵⁴ Vidi *supra* poglavlje 2.

⁵⁵ Preuzeto iz: Marina Kesner-Škreb, Newsletter, br. 32, Što s porezima u Hrvatskoj? Porezno opterećenje, oporezivanje dohotka, dobiti i imovine, 2007. www.ijf.hr.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Šimović, J., Rogić Lugarić, T., Cindori, S. (2007.): „Utaja poreza u Republici Hrvatskoj i mjere za njezino sprječavanje“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb, str.691-617.

⁵⁸ Osobni odbitak 4000,00 kn, koeficijenti za uzdržavane članove (0.7-5.9).

⁵⁹ Članak 39. Zakon o porezu na dohodak NN [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [32/20](#), [138/20](#).

⁶⁰ www.porezna-uprava.hr.

poreza na dohodak do 2000. godine postojala je samo jedna olakšica – osobni odbitak. Nakon toga u 2003.god. bilo ih je oko 20. Relativno su visoke stope doprinosa za mirovinsko i socijalno osiguranje pa stoga možemo zaključiti da je problem porezne evazije vezan i uz doprinose.

Zakonita i nezakonita porezna evazija u RH pojavljuju se u različitim oblicima. U vezi s porezom na dohodak to je posljedica rada »na crno« i plaćanja u gotovini ili u naturi, prijavljivanja na minimalnu plaću, dok se ostali dio dohotka isplaćuje u gotovini, plaće se isplaćuje preko student-servisa i sl. Neki modeli izbjegavanja doprinosa obuhvaćaju i tzv. dodatne naknade radnicima (*fringe benefits*). Primjer je isplaćivanje udjela u dobiti za članove uprave ostvarenih dodjelom ili opcijskom kupnjom vlastitih dionica, na štetu isplaćivanja manjeg dohotka od nesamostalnog rada.⁶¹

Evazija doprinosa i evazija poreza na dohodak usko su povezani. Ako radnik radi „na crno“, poslodavac mu plaću isplaćuje na ruke, u gotovini ili naturi: imamo dva problema tj. dvije evazije: evazija doprinosa i poreza na dohodak. Radnik nije uopće prijavljen, tj. njegov rad nije evidentiran u HZMO te doprinosi (iz plaće i na plaću) nisu naznačeni u državu blagajnu kao ni porezna na dohodak. Ista paralela može se povući i za primjer kada je radnik prijavljen na minimalnu plaću, a ostatak dogovorene plaće dobiva „na ruke“ tj. u gotovini. Tu se radi o smanjenom iznosu doprinosa i poreza.

Prema Bejaković P.⁶² sve veće oslanjanje i značenje (teret) doprinosa, uz istodobno relativno smanjivanje poreznog pritiska značilo je određeno preusmjeravanje izbjegavanja neplaćanja s poreza na doprinose. To je pogotovo naglašeno ako ne postoji dovoljno jaka veza doprinosa i mirovina, ako je sustav nepravedan i u njemu se ostvaruju brojne (visoke) povlaštene mirovine bez plaćanja doprinosa, te ako plaćanje doprinosa nije uvjet za ostvarivanje mirovinskih prava. Tako između evazije poreza i doprinosa postoje sličnosti, ali i razlike, što uvelike određuju ponašanje osoba koje trebaju plaćati poreze odnosno doprinose.

Kao jedan od najvećih problema javnih oblika porezne evazije kod poreza na dohodak zasigurno ostaje problem redovite uplate mjesečnih predujmova poreza na dohodak u okviru dohotka od samostalne djelatnosti i dohotka od nesamostalnog rada te prijava na minimalni dohodak i ostatak isplate u gotovini.⁶³

Zakon o porezu na dohodak u Republici Hrvatskoj podliježe čestim promjena i prisutne su česte izmjene i dopuna Zakona. Prema pregledu u Narodnim novinama

⁶¹ Sertić A; (2012) Porezne oaze: međunarodno izbjegavanje plaćanja poreza i porezna evazija; Porezni vijesnik 5/12 .

⁶² Bejaković P; (2002) Evazija doprinosa za mirovinsko osiguranje, Financijska teorija i praksa 26 (1) str. 317-349.

⁶³ Šimović, J., Rogić Lugarić, T., Cindori, S. (2007.): „Utaja poreza u Republici Hrvatskoj i mjere za njezino sprječavanje“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb.

promjene i izmjene su bile svake godine. Iz čega možemo zaključiti da je stabilnost poreznog sustava pomalo narušena. A upravo je stabilnost poreznog sustava jedan od načina, odnosno pravnih mjera za sprječavanje izbjegavanja plaćanja poreza. Tako je u zadnjih 15 godina bilo oko 15 izmjena Zakona o porezu na dohodak. Sa gledišta poreznog obveznika teško je pratiti i biti u toku što se događa s poreznim sustavom u Republici Hrvatskoj. Ali s druge strane, zakonodavac mora biti svjestan broja izmjena, promjena, dopuna te omogućiti na što jednostavniji način plasirati nove promjene prema poreznom obvezniku. Odnosno, poreznom obvezniku omogućiti lakši pristup pri informiranju.

4.2 Porez na dobit

Porez na dobit se počeo primjenjivati nakon Drugog svjetskog rata te se na njemu temelji sustav oporezivanja dobiti. Prema Tablici 1.⁶⁴ vidimo da prihod od poreza na dobit zauzima 3. mjesto, nakon prihoda od PDV-a i posebnih poreza i trošarina te možemo zaključiti da nema neku veliku važnost u Republici Hrvatskoj. Od 1. siječnja 2017. godine u okviru izmjene Zakona o porezu na dobit uvedene su umjesto postojeće jedinstvene stope poreza na dobit od 20 % po prvi put dvije nove stope (članak 28.)⁶⁵ i to od 12 % ako je u poreznom razdoblju ostvaren prihod od 3 000 000,00 kn i stopa od 18 % ako je u poreznom razdoblju ostvaren prihod jednak ili veći od 3 000 001,00 kn. Ulaskom u Europsku uniju, Hrvatska je morala uskladiti i svoje zakonodavstvo sa zakonodavstvom Unije. Posljedica toga jesu izmjena i dopune Zakona o porezu na dobit, npr. ukidanje prijašnjih olakšica, ukidanja oslobođenja i poticaja u okviru poreza na dobit... Kronološki gledano, izmjenama i dopunama Zakona o dobiti uočavaju se mnoga ukidanja postojećih stavki te uvođenja novih s ciljem smanjenja porezne evazije.

S obzirom da postoji mnogo načina izbjegavanja porezne obveze, teško je utvrditi evaziju poreza na dobit. Dodatni je problem činjenica da je stopa poreza na dobit do 1997. bila jednaka donjoj graničnoj stopi poreza na dohodak (25%), što je u fizičkih osoba - poduzetnika izazvalo isplate minimalnih plaća, a veće isplate dobiti. Iako je 1997.god. porezna stopa na dobit povećana na gornju graničnu stopu poreza na dohodak (35%), istodobno uvedene porezne olakšice smanjile su efektivnu stopu i ispod donje granične stope poreza na dohodak. Preljevanje osobnih dohodaka u dobit zbog plaćanja nižih poreza dodatno je povećalo rast prihoda od poreza na dobit

⁶⁴ Vidi *supra* poglavlje 2.

⁶⁵ Zakon o porezu na dobit NN [177/04](#), [90/05](#), [57/06](#), [146/08](#), [80/10](#), [22/12](#), [148/13](#), [143/14](#), [50/16](#), [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [32/20](#), [138/20](#).

u razdoblju 1995-2000. Naime, nominalni rast BDP-a u tom je razdoblju iznosio 63,2%, a rast poreza na dobit 97,6%.⁶⁶

Veličinu poreza na dobit možemo uspoređivati sa veličinom gospodarske aktivnosti. Porezna evazija na primjeru poreza na dobit teško se kvantificira zbog mnogih načina povećanja troškova poslovanja odnosno, legalnog izbjegavanja porezne obveze. Obveznici ovog poreza često prikazuju veće materijalne troškove na način da uvećaju putne naloge, izdaju račune bez ostvarene kupovine, isplaćuju honorare za autorski rad ili obavljene usluge i na taj način smanjuju stavku dobiti. Plaćanja dnevnica i naknade članovima upravnih odbora i sl. samo su neki od oblika izbjegavanja plaćanja poreza. Pri utvrđivanju porezne osnovice treba se uzeti u obzir i dobit poreznog obveznika koja je ostvarena u tuzemstvu i inozemstvu⁶⁷ te se tu javlja i problem dvostrukog oporezivanja.

Prema Zakonu o porezu na dobit (članak 5.) porezna osnovica je dobit koja se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obračuna porezna na dobit. Razvojem poreznog sustava, Zakon po porezu na dobit (članak 6.) predviđa umanjeње porezne osnovice, a člankom 7. uređuju se porezno nepriznati rashodi koji uvećavaju poreznu osnovicu te se na taj način smanjuje porezna evazija.

4.3. Porez na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost uveden je u Republici Hrvatskoj 1998.god. kao novi oblik poreza na promet. Predmet oporezivanja se odnosi na oporezivanje isporuka dobara i obavljenih usluga što ih obave poduzetnici u tuzemstvu i u zemljama članicama EU uz određenu naknadu.⁶⁸ To je regresivan porez te ima obilježja neutralnosti i izdašnosti. Stopa⁶⁹ PDV-a u Hrvatskoj je 25% te snižena stopa od 5% za kruh, mlijeko, knjige, lijekove itd.

U Hrvatskoj dominantu ulogu u poreznu sustavu ima porez na dodanu vrijednost te se smatra da je povoljna porezna struktura tamo gdje prevladavaju porezi na potrošnju kao što je PDV sa širokom definiranom poreznom osnovicom. U onom poreznom sustavu gdje se oporezuje ono što se trošim nego ono što se ulaže i štedi,

⁶⁶ S. MADDŽAREVIĆ-ŠUJSTER: Procjena porezne evazije u Hrvatskoj; Financijska teorija i praks 26 (1) str. 117-144 (2002.).

⁶⁷ Zakon o porezu na dobit, članak 5, stavak 2.

⁶⁸ Zakon o Porezu na dodanu vrijednost NN [73/13](#), [99/13](#), [148/13](#), [153/13](#), [143/14](#), [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [138/20](#) (članak 4).

⁶⁹ Ibid (članak 38).

svakako pozitivno utječe na razvoj gospodarstva.⁷⁰ Iz Tablice 1. vidljivo je da su prihodi od poreza na dodanu vrijednost daleko veći u odnosu na ostale prihode od poreza.

Konstantnu visinu ubranih prihoda poreza na dodanu vrijednost moguće je pripisati ponajprije njegovim financijskim obilježjima (izdašnost prihoda, stabilnost prihoda, jeftinoća ubiranja te ugodnost plaćanja poreza), ali i osnovnim prednostima pred drugim oblicima oporezivanja prometa, od kojih je za ovaj rad najrelevantnije otežano izbjegavanje plaćanja poreza. U sustav PDV-a putem računa ugrađen je samokontrolirajući mehanizam kojeg je posljedica smanjena i otežana porezna evazija, s obzirom na to da su porezni obveznici direktno zainteresirani za dostavu računa na kojima se vidi iznos plaćenog poreza kako bi ga od svoje porezne obveze mogao odbiti u obliku pretporeza. Time je PDV i neutralan u poduzetničkom okružju. No, usprkos navedenom, pojedini oblici izbjegavanja tog poreza, od spomenutih pokušaja zloupotrebe nulte stope pa do, primjerice, dogovora kupca i prodavača da prodana roba ili usluge ne sadržavaju iznos poreza na dodanu vrijednost, pokušaja zloupotrebe vlastite potrošnje kako bi se iskoristilo pravo na odbitak pretporeza, neevidentiranje izdanih računa, nevođenje poslovnih knjiga.⁷¹

Možemo zaključiti da se porezna evazija poreza na dodanu vrijednost odvija glavnom se odvija u djelatnostima u kojima se promet obavlja većinom u gotovini npr. uslužne djelatnosti i trgovina. Stoga porezna evazija je dodatno otežana zbog samog mehanizama naplate koja je praćena fiskalizacijom. Ali prostora za manipulaciju uvijek se nađe.

U podacima o nadzoru poreznih obveznika nalazimo da su najčešće povrede Zakona o PDV – u neevidentiranje izdanih računa, neizdavanje računa kupcima, nevođenje poslovnih knjiga, netočno evidentiranje prometa, nepopisivanje proizvoda na zalihama pri promjeni poreznih stopa, nabava repromaterijala i ostalo. U preko 70% slučajeva riječ je o fizičkim osobama, obrtnicima i poduzetnicima, a otprilike jednak postotak odnosi se na prekršaje zbog neizdavanja računa.⁷²

U daljnjem poglavlju će biti više riječi o povredama Zakona o porezu na dohodak, Zakona o porezu na dobit i Zakona o PDV-u.

⁷⁰ Preuzetno iz: Kesner-Škreb M; Newsletter br.32, Što s porezima u Hrvatskoj? Porezno opterećenje, oporezivanje dohotka, dobiti i imovine, 2007. www.ijf.hr.

⁷¹ Šimović, J., Rogić Lugarić, T., Cindori, S. (2007.): „Utaja poreza u Republici Hrvatskoj i mjere za njezino sprječavanje“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb, str.691-617.

⁷² S. MADDŽAREVIĆ-ŠUJSTER: Procjena porezne evazije u Hrvatskoj; Financijska teorija i praksa 26 (1) str. 117-144 (2002.),

5. OSVRT NA PROVEDENE NADZORE POREZNE UPRAVE (2017.-2020.)

U cilju boljeg uvida u ovaj rad, pa i rad Porezne uprave te efikasnost i učinkovitost analiziranih mjera, obavljeno je istraživanje na način da su je Poreznoj upravi poslan e-mail s upitom o provedenim nadzorima Porezne uprave. Postavljeno je nekoliko pitanja: koliko je bilo obavljenih nadzora, koliko je bilo prekršajnih prijava, a koliko prijava za kazneno djelo te koje su bile najizraženije povrede Općeg poreznog zakona, Zakona o porezu na dohodak, Zakona o porezu na dobit i Zakona o PDV u razdoblju od 2017.-2020.godine. Porezna uprava je vrlo brzo odgovorila na postavljena pitanja i bila na raspolaganju za daljnju suradnju.

Tablica 1. prikazuje dobivene podatke. Uočavamo da je 2020.god bio pad u ukupnom broju obavljenih nadzora zbog pandemije, ali je značajan rast prijava za kazneno djelo, ali i porast prekršajnih prijava u odnosu na broj obavljenih nadzora.

Tablica 3. Provedeni nadzori Porezne uprave od 2017.-2020.godine.

ed. br.	Godina	Broj obavljenih nadzora			Broj podnijetih prekršajnih prijava	Broj podnijetih prijava za kazneno djelo
		redovni nadzori (PDV, DOBIT, DOH...)	Fiskalizacija	UKUPNO		
1	2	3	4	5(3+4)	6	7
1	2017.	2.704	8.505	11.209	3.079	152
2	2018.	3.036	14.282	17.318	3.993	112
3	2019.	2.393	12.863	15.256	4.588	154
4	2020.	2.058	7.846	9.904	3.045	245

Izvor: Porezna uprava, Ministarstvo financija.

Najčešće povrede Općeg poreznog zakona odnose se na članak 62. stavak 1. i 4., odnosno povreda odredbi o poslovnim knjigama i evidencijama poreznih obveznika, te odredba obvezi izdavanja računa. Dalje, članak 66. stavak 1. i 5. tj. odredbe koje se odnose na knjigovodstvene isprave i evidencija i način njihova knjiženja.

Prema članku 192. OPZ-a ovo je najteži oblik prekršaja za koji je propisana novčana kazna u iznosu od 20.000,00 do 500.000,00 kuna za poreznog obveznika koji ne izdaje račune ili obavljena isporuka dobara i usluga naplaćena u gotovini nije iskazana potpuno, točno, pravodobno i uredno putem naplatnih uređaja ili na drugi odgovarajući način. Knjiženja i druga evidentiranja nisu obavljena potpuno, točno, uredno i pravodobno te sadržaj tih knjiženja i evidentiranja su mijenjana tako da se prvotni sadržaj ne može utvrditi.

Najčešće povrede Zakona o porezu na dohodak su članak 24. st. 1. koji se odnosi na obračunavanje predujma poreza od nesamostalnog rada koji obustavlja i isplaćuje poslodavac ili isplatitelj primitaka i plaće, a pak s druge strane, kod obračunavanja i utvrđivanja predujma poreza kod samostalnog djelatnosti ne postupa se po članku 37. stavak 5. Dalje, bitna povreda je i u članku 46. st. 4. kod utvrđivanja godišnjeg poreza na dohodak i umanjenja istog poreza s obzirom na određene godine života poreznog obveznika. Dalje, povreda članka 70. st. 2. prema kojem porez na dohodak od kapitala na osnovi izuzimanja imovine i korištenje usluga se treba obračunavati kao porez po odbitku po stopi od 30% .

Povrede Zakona o porezu na dobit su: članak 5. koji se odnosi na poreznu osnovicu, članak 34. st. 1. prema kojem porezni obveznik plaća predujam poreza na osnovi porezne prijave za prethodno porezno razdoblje te članak 32. koji daje obvezu obračunavanja i plaćanja poreza na temelju porezne prijave i prema propisanim stopama.

Prema dobivenim podacima iz Porezne Uprave najčešće povrede Zakona o porezu na dodanu vrijednost odnose se na članak 76. tj. plaćanje PDV-a, članak 57. stavak 2. koji određuje kada porezni obveznik može odbiti pravo na pretporez i članak 85. stavak 1. koji se odnosi na podnošenje prijave PDV-a.

Iz Tablice 2. se vidi i podatak prema kojem je velik udio nadzora upravo nadzor nad fiskalizacijom. Prema dobivenim informacijama iz Porezne uprave najčešće povrede Zakona o fiskalizaciji u prometu gotovinom su:

- članak 10. stavak 1. koji uređuje oznaku operatera na naplatnom uređaju kao oznaku osobe koja je izvršila naplatu.
- članak 15. stavak 2. prema kojem obveznik fiskalizacije dužan dostaviti podatke o svim poslovnim prostorima u kojima obavlja djelatnost.
- članak 19. stavak 1. i 2. u kojima su navedeni podaci o prostorima u kojem obavlja djelatnost i koje obveznik fiskalizacije mora dostaviti Poreznoj upravi.
- članak 21. stavak 2. koji uređuje nemogućnost izdavanja računa tj. izdavanje računa nakon uspostavljene veze.

6. ZAKLJUČAK

Porezi su jedan od najvažnijih i najizdašnijih prihoda svake države i s tim utječu jako na gospodarski rast. S obzirom da su po svojoj naravi prisilni namet koji nam nameće država za podmirenje javnih potreba, javlja se otpor u plaćanju jer se poreznom obvezniku smanjuje ekonomska snaga. Zato će porezni obveznik biti sklon tražiti način kako platiti manje poreza, pokušati naći način kako izbjeći porez.

Uočavajući problem i posljedicu neplaćanja poreza, a to je manje prihoda u državnu blagajnu, suvremene države pronalaze način, metode i tehnike kako bi učinkovito riješila sprječavanje izbjegavanje poreza i poreznu evaziju. U mnogim zemljama rađa se more poreznih savjetnika koji se natječu sa državnom. Porezni savjetnici pronalaze „rupe u zakonu“ kako bi svoje klijente uputili kako platiti što manje poreza, a kad država to shvati, ispravi svoj propust, da bi savjetnici opet iznova tražili nove „rupe“ i propuste. Treba napomenuti da bitnu ulogu u ovom imaju i vrsni knjigovođe koji uz porezne savjetnike također upućuju svoje klijente.

Ubiranje poreza ima svoje troškove, ali isto tako postupak sprječavanja izbjegavanja plaćanja poreza ima trošak i sve to tereti proračun države. Drugim riječima, sa javnim prihodima treba namjenski raspolagati. Bitno je osvijestiti, motivirati porezne obveznike da je podmirenje poreznih obaveza nešto normalno. Bitan element je taj u dobrovoljnom ispunjenju obaveza tj. da porezni obveznici razumiju svoju poreznu obavezu. Stoga strategija Porezne uprave kroz institucionalne i socioekonomske mjere, jest u poboljšanju odnosa zaposlenika Porezne uprave i samih poreznih obveznika - stvoriti odnos partnerstva i podizanje poreznog morala kod poreznog obveznika. Porezni obveznik treba biti svjestan važnosti javnih prihoda i koliko su oni važni u suvremenom društvu.

Zakonita i nezakonita porezna evazija jest globalni problem te opterećuju svaki državu i traje od kad postoji i porezi. Kako bi smanjili učinak porezne evazije, bitna je ažuriranost propisa, zakonskih mjera koji sprječavaju izbjegavanje plaćanje poreza i suradnja sa drugim državama. Osnovna i primarna funkcija poreznog sustava jest osiguravati sredstva državnog proračuna. Ono najvažnije da porezni sustav treba mijenjati što rjeđe kako bi se održala njegova stabilnost. Dok je mnogim političarima porezni sustav služi kao objekt političkih obećanja. Republika Hrvatska mora kontinuirano raditi na jačanju poreznog morala kod poreznim obveznika, ali i uz obavezno pojačanu moralnu i političku odgovornost dužnosnika na transparentno i učinkovito trošenje državnih prihoda. Svaki porezni obveznik mora doprinosti općoj dobrobiti zajednice, odnosno države.

7. LITERATURA:

1. Jelčić, Bo., Lončarić-Horvat, O., Šimović, J., Arbutina, H., *Financijsko pravo i finansijska znanost*, Narodne novine, Zagreb, 2002
2. Šimović, J., Rogić Lugarić, T., Cindori, S. (2007.): „Utaja poreza u Republici Hrvatskoj i mjere za njezino sprječavanje“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb
3. Cipek Ksenija, Evikasnija naplata poreza i sprječavanje poreznih utaja/evazija: Prevencija protiv represije; ; Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 55, 1/2018.
5. Mahović-Komljenović M. (2009): „Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka“, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 7, br.1
6. Kesner Marina-Škreb, Newsletter, br. 32, Što s porezima u Hrvatskoj? Porezno opterećenje, oporezivanje dohotka, dobiti i imovine, 2007, www.ijf.hr.
7. Vranko Aleksandar : Sprečavanje porezne utaje i izbjegavanje plaćanja poreza, Porezni vjesnik 7—8/2015
8. Milan Deskar-Škrbić, Hrvoje Šimović: Porezna politika Milanovićeve vlade od 2012. do 2014, Političke analize : tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku
9. Sertić A; (2012) Porezne oaze: međunarodno izbjegavanje plaćanja poreza i porezna evazija; Porezni vijesnik 5/12
11. Bejaković P; (2002) Evazija doprinosa za mirovinsko osiguranje, Financijska teorija i praksa 26 (1) str. 317-349
12. Povelja o suradnji porezne uprave i poreznih obveznika-kodeks, 2014, Ministarstvo financija, Porezna uprava- središnji ured
13. Zakon o porezu na dohodak NN [73/13](#), [99/13](#), [148/13](#), [153/13](#), [143/14](#), [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [138/20](#)
14. Opći porezni zakon NN [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [32/20](#), [42/20](#)
15. Zakon o porezu na dobit NN [177/04](#), [90/05](#), [57/06](#), [146/08](#), [80/10](#), [22/12](#), [148/13](#), [143/14](#), [50/16](#), [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [32/20](#), [138/20](#)
16. Zakon o porezu na PDV NN [73/13](#), [99/13](#), [148/13](#), [153/13](#), [143/14](#), [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [138/20](#)
17. Kazneni zakon NN [125/11](#), [144/12](#), [56/15](#), [61/15](#), [101/17](#), [118/18](#), [126/19](#), [84/21](#)

18. Zakon o računovodstvu NN [78/15](#), [134/15](#), [120/16](#), [116/18](#), [42/20](#), [47/20](#)
19. Zakon o poreznoj upravi NN [115/16](#), [98/19](#)
20. Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom
NN [133/12](#), [115/16](#), [106/18](#), [121/19](#), [138/20](#)
21. Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom
NN 133/12, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20
22. www.ijf.hr
23. www.enciklopedija.hr
24. www.porezna-uprava.hr
25. www.nn.hr